EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

16. juuli 2009 *

Kohtuasjas C-189/08,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Hoge Raad der Nederlandeni (Madalmaad) 4. aprilli 2008. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 8. mail 2008, menetluses

Zuid-Chemie BV

versus

Philippo's Mineralenfabriek NV/SA,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees P. Jann, kohtunikud M. Ilešič, A. Tizzano, E. Levits (ettekandja) ja J.-J. Kasel,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

kohtujurist: J. Mazák,
kohtusekretär: ametnik R. Şereş,

arvestades kirjalikus menetluses ja 23. aprilli 2009. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades märkusi, mille esitasid:

– Zuid-Chemie BV, esindaja: advokaat P. Knijp,

– Philippo's Mineralenfabriek NV/SA, esindaja: advokaat M. Polak,

– Madalmaade valitsus, esindajad: C. Wissels ja M. Noort,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud-Joët ja P. van Nuffel,

– arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 5 punkti 3.

2 Taotlus on esitatud Sas van Gentis (Madalmaad) asuva ja väetisi tootva ettevõtja Zuid-Chemie BV (edaspidi „Zuid-Chemie") ning Essenis (Belgia) asuva Philippo's Mineralenfabriek NV/SA (edaspidi „Philippo's") vahelises kohtuvaidluses, mille ese on viimase poolt Zuid-Chemie'le väetise tootmiseks ülemäärases koguses kaadmiumi sisaldanud (edaspidi „rikutud") toote tarnimine.

Õiguslik raamistik

3 Määruse nr 44/2001 artikli 2 lõige 1, mis asub määruse II peatüki 1. jaos „Üldsätted", sätestab:

„Käesoleva määruse kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata."

4 Määruse artikli 3 lõige 1 näeb ette:

„Isikuid, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, saab teise liikmesriigi kohtusse kaevata üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras.”

5 Määruse II peatüki 2. jaos „Kohtualluvus erandjuhtudel [Valikuline kohtualluvus]” [pealkirja on parandatud Euroopa Kohtus, kuna määruse eestikeelne tõlge on ekslik] asuv artikkel 5 sätestab:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

[…]

3) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda;

[…]”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

6 Zuid-Chemie on väetisi tootev ettevõtja, kes ostis 2000. aasta juulikuu jooksul Rotterdamis (Madalmaad) asuvalt HCI Chemicals Benelux BV-lt (edaspidi „HCI") kaks partiid toodet nimetusega „Micromix" (mineraalväetis).

7 HCI, kes ei saa Micromixi ise toota, tellis selle Philippo'selt ning tarnis viimasele tootmiseks vajalikud toorained ühe erandiga. Kokkuleppel HCI-ga ostis Philippo's selle puuduva tooraine, nimelt tsinksulfaadi, Rotterdamis asuvalt G. J. Poorterilt, kes tegutseb nimetuse Poortershaven all.

8 Philippo's valmistas Micromixi oma Belgias asuvas vabrikus, kus Zuid-Chemie käis sellel tootel ka järel.

9 Zuid-Chemie töötles Micromixi oma Madalmaades asuvas vabrikus, et toota erinevaid väetise partiisid ning müüs ja saatis osa nendest oma klientidele.

10 Hiljem selgus, et Poortershavenilt ostetud tsinksulfaadi kaadmiumisisaldus oli liiga kõrge, mistõttu väetist ei saanud üldse kasutada või seda sai kasutada üksnes piiratud ulatuses, millega tekkis Zuid-Chemie'l tema enda sõnul kahju.

11 Zuid-Chemie esitas Philippo'se vastu 17. jaanuaril 2003 Rechtbank Middelburgile (Madalmaad) hagi, milles ta palus tunnistada Philippo's vastutavaks talle tekitatud

kahju eest ning kohustada seda ettevõtjat maksma talle erinevaid kahjuga seotud summasid, mis talle tema hinnangul olid tekkinud, sealhulgas kahjuhüvitist koos intressidega ja tehtud kulutuste hüvitist.

12 Rechtbank Middelburg leidis 10. detsembri 2003. aasta otsuses, et vaidluse lahendamine, milleks tema poole pöörduti, ei allu talle põhjusel, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 kohaselt hõlmab mõiste „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud" nii kahju tekitanud sündmuse toimumise kohta (*Handlungsort*) kui ka kohta, kus algne kahju saabus (*Erfolgsort*). Kahju tekkimise paiga kohta märkis nimetatud kohus, et algselt Zuid-Chemie'le tekitatud kahju tekkis Essenis, sest see on koht, kus see ettevõtja käis rikutud tootel järel.

13 Gerechtshof te 's-Gravenhage's (Haagi apellatsioonikohus) toimunud menetluses ei vaielnud pooled selle üle, et Essen on kahju tekitanud sündmuse toimumise koht, sest seal toodeti rikutud Micromixi. Kahju tekkimise koha osas jättis see kohus esimese astme kohtu otsuse muutmata. Nimetatud kohus leidis sellega seoses, et määravaks on Philippos'se väidetavalt ebaõige tegevus, mitte asjaolu, et rikutud Micromix põhjustas Zuid-Chemie poolt Madalmaades toodetud väetise rikkumise. Seega saabus Zuid-Chemie'le tekitatud (algne) kahju Essenis, sest rikutud toode tarniti talle „vabrikust väljastamisega".

14 Zuid-Chemie esitas Gerechtshof te 's-Gravenhage otsuse peale kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule. Viimane otsustas, et vaidlus käib mõiste „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud" määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tähenduses üle ning selle mõiste tõlgendamine on vajalik käesoleva kohtuasja lahendamiseks.

15 Neil asjaoludel otsustas Hoge Raad der Nederlanden menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Millist kahju tuleb lepinguvälise kahju tekitamise korral, neil asjaoludel, mille Zuid-Chemie on esitanud enda nõude alusena, vaadelda selle tegevuse tulemusena tekkinud algse kahjuna: kahju, mis tekib puudusega toote tarnimise tõttu või kahju, mis tekib selle toote tavalisel eesmärgipärasel kasutamisel?

2. Kui tegemist on viimasena nimetatuga: kas kohta, kus see kahju saabus, saab vaadelda „paigana, kus kahjustav sündmus on toimunud" määruse [nr 44/2001] artikli 5 punkti 3 tähenduses üksnes siis, kui kahju seisneb kehalises kahjus inimestele ja asjadele või on sellega tegemist ka siis, kui (esmalt) tekkis üksnes varaline kahju?"

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

16 Esimeses küsimuses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et sellises vaidluses nagu põhikohtuasjas tähendab väljend „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud" puudusega toote ostjale tarnimise kohta või on tegemist kohaga, kus tekkis esialgne kahju toote tavalisel eesmärgipärasel kasutamisel.

17 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb meenutada, et esiteks tuleb väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tõlgendada määruse nr 44/2001 sätteid iseseisvalt, võttes arvesse määruse süsteemi ja eesmärke (vt eelkõige 2. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-372/07: Hassett ja Doherty, EKL 2008, lk I-7403, punkt 17, ja 23. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-167/08: Draka NK Cables jt, EKL 2009, lk I-3477, punkt 19).

18 Teiseks, arvestades, et määrus nr 44/2001 asendab liikmesriikidevahelistes suhetes 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32), mida on muudetud hilisemate konventsioonidega uute liikmesriikide ühinemise kohta (edaspidi „Brüsseli konventsioon"), võib Euroopa Kohtu tõlgendusi konventsiooni sätetele laiendada ka määrusele, kui nende ühenduse aktide sätted on sisult võrdväärsed.

19 Käesolevas asjas olulistest määruse nr 44/2001 sätetest nähtub Brüsseli konventsiooniga samasugune süsteem ning need on lisaks peaaegu identse sõnastusega. Sellist võrdväärsust arvestades tuleb kooskõlas määruse nr 44/2001 põhjendusega 19 tagada järjepidevus nende kahe akti tõlgenduses (vt eespool viidatud kohtuotsus Draka NK Cables jt, punkt 20, ja 14. mai 2009. aasta otsus kohtuasjas C-180/06: Ilsinger, EKL 2009, lk I-3961, punkt 58).

20 Tuleb meenutada, Euroopa Kohus on juba eelnevalt otsustanud Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkti 3 tõlgendamise osas, et konventsiooni II jaotises sätestatud kohtalluvuse süsteem põhineb konventsiooni artikli 2 esimeses lõigus toodud põhimõttel, mille kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline asukoht on osalisriigis, hoolimata nende kodakondsusest selle osalisriigi kohtusse (10. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas C-168/02: Kronhofer, EKL 2004, lk I-6009, punkt 12).

21 Konventsiooni II jaotise 2. jaos on toodud erandid kostja elukohajärgse kohtualluvuse põhimõttest, nähes ette teatava hulga erijuhtumeid, mille hulgas esineb ka konventsiooni artikli 5 punktis 3 sätestatud kohtualluvus (eespool viidatud kohtuotsus Kronhofer, punkt 13).

22 Euroopa Kohus on ka otsustanud, et valikulise kohtualluvuse sätteid tuleb tõlgendada kitsalt ning tõlgendus ei tohi kaugemale minna konventsioonis otseselt ette nähtud juhtudest (vt 27. septembri 1988. aasta otsus kohtuasjas 189/87: Kalfelis, EKL 1988, lk 5565, punkt 19; 15. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-433/01: Blijdenstein, EKL 2004, lk I-981, punkt 25, ja eespool viidatud kohtuotsus Kronhofer, punkt 14).

23 Euroopa Kohus on samuti leidnud, et juhul kui koht, kus lepinguvälist vastutust kaasa tuua võiv tegu toime pandi, ja koht, kus saabus selle teo tagajärg, ei ole samad, siis konventsiooni artikli 5 punktis 3 esinevat väljendit „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud" tuleb mõista nii, et sellega peetakse ühel ajal silmas nii kohta, kus on tekkinud kahju, kui ka seda kahju tekitanud sündmuse toimumise kohta, ja hagejal on õigus valida, kas esitada kostja vastu hagi ühe või teise koha kohtusse (vt eelkõige 30. novembri 1976. aasta otsus kohtuasjas 21/76: Bier, nn Mines de Potasse d'Alsace'i kohtuotsus, EKL 1976, lk 1735, punktid 24 ja 25; 1. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-167/00: Henkel, EKL 2002, lk I-8111, punkt 44; 5. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-18/02: DFDS Torline, EKL 2004, lk I-1417, punkt 40, ja eespool viidatud kohtuotsus Kronhofer, punkt 16).

24 Selles osas on Euroopa Kohus täpsustanud, et valikuline kohtualluvus Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkti 3 järgi põhineb vaidluse ning kahjustava sündmuse toimumise koha kohtu vahelisel tihedal seosel, mis õigustab sellele kohtule pädevuse andmist tõrgeteta õigusemõistmisele kaasaaitamise ja menetluse nõuetekohase kujundamise põhjusel (vt selle kohta eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Mines de potasse d'Alsace, punkt 11; 11. jaanuari 1990. aasta otsus kohtuasjas C-220/88: Dumez France ja Tracoba, EKL 1990, lk I-49, punkt 17; 7. märtsi 1995. aasta otsus kohtuasjas C-68/93: Shevill jt, EKL 1995, lk I-415, punkt 19, ja 19. septembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-364/93: Marinari, EKL 1995, lk I-2719, punkt 10). Nimelt on kahjustava sündmuse toimumise paiga kohtul eelkõige tänu tihedale seosele vaidluse esemega ning kergemale tõendite kogumise võimalusele reeglina parimad tingimused kohtuasja lahendamiseks (eespool viidatud kohtuotsus Henkel, punkt 46).

25 Nagu on märgitud ka käesoleva otsuse punktis 13, ei vaidle põhikohtuasja pooled selle üle, et Essen on kahju tekitanud sündmuse toimumise paik (*Handlungsort*), kuid neil puudub üksmeel algse kahju saabumise paiga määratlemisel (*Erfolgsort*).

26 Viimaseks on käesoleva otsuse punktis 23 viidatud kohtupraktika kohaselt see koht, kus saabus lepinguvälist vastutust kaasa tuua võiva teo tagajärg.

27 Kuid kahju tekkimise kohta ei tohi segi ajada kohaga, kus toimub toote enda kahjustamine, milleks on nimelt koht, kus on toimunud kahju tekitanud sündmus. Samas on koht, „kus avaldus tekitatud kahju" (vt eespool viidatud kohtuotsus Mines de potasse d'Alsace, punkt 15, ja kohtuotsus Shevill jt, punkt 21), see koht, kus avaldub kahju tekitava asjaolu kahjulik mõju, see tähendab koht, kus puudusega toote tekitatud kahju konkreetselt ilmneb.

28 Tuleb nimelt meenutada, et kohtupraktika eristab selgelt kahju ja selle aluseks olevat sündmust, leides siinkohas, et lepinguväline vastutus tekib üksnes juhul, kui nende kahe vahel esineb põhjuslik seos (eespool viidatud kohtuotsus Mines de potasse d'Alsace, punkt 16).

29 Eespool toodud põhjendusi arvesse võttes saab olla kahju tekkimise kohaks üksnes Zuid-Chemie Madalmaades asuv vabrik, kus Micromix, mis on puudusega toode, töödeldi väetiseks, põhjustades Zuid-Chemie'le varalist kahju, mis ületab Micromixist endast tuleneva kahju.

30 Lisaks tuleb märkida, et Zuid-Chemie suhtes kehtiv Madalmaade kohtute kohtualluvus võimaldab muu hulgas käesoleva otsuse punktis 24 nimetatud põhjustel asja lahendada kohtul, millel on selleks parimad võimalused, millega valikuline kohtualluvus omandab määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 järgi oma kasuliku mõju.

31 Siinkohas on kasulik meenutada, et Euroopa Kohus on Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkti 3 tõlgendades leidnud, et see säte ei hõlma mitte üksnes kahju tekitanud sündmuse toimumise kohta, vaid ka kohta, kus kahju saabus, ning üksnes kahju tekitanud sündmuse toimumise koha valimine võib tuua endaga suurel osal juhtudest kaasa selle, et konventsiooni artiklis 2 ning artikli 5 punktis 3 ette nähtud kohtualluvused langevad kokku, nii et viimati nimetatud säte kaotaks selle tagajärjel oma kasuliku mõju (vt eespool viidatud kohtuotsus Mines de potasse d'Alsace, punktid 15 ja 20, ja kohtuotsus Shevill jt, punkt 22). See järeldus kohtualluvuste kokkulangemise kohta kehtib ka siis, kui arvestamata jäetakse kahju tekkimise koht, mis ei ole kahju tekitanud sündmuse toimumise koht.

32 Eespool toodud põhjendustest nähtub, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et sellises vaidluses nagu põhikohtuasjas tähendab väljend „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud" kohta, kus tekkis esialgne kahju toote tavalisel eesmärgipärasel kasutamisel.

Teine küsimus

33 Kui esimesele küsimusele tuleb vastata, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et väljend „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud" tähendab kohta, kus tekkis esialgne kahju toote tavalisel eesmärgipärasel kasutamisel, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus lisaks teada, kas see kahju peab seisnema kehalises kahjus inimestele ja asjadele või on sellega tegemist ka siis, kui (esmalt) tekkis üksnes varaline kahju.

34 Siinkohas tuleb meenutada, nagu on juba märgitud käesoleva otsuse punktides 9 ja 10, et rikutud Micromixi töötlemine Zuid-Chemie poolt väetiseks muutis viimase kasutatavaks piiratud ulatuses või kasutamatuks, mis tekitas Zuid-Chemie sõnul talle kahju.

35 Järelikult seisneb Zuid-Chemie'le esialgu tekkinud kahju kehalises kahjus asjadele, ning tuleb tõdeda, et küsimus, kas üksnes esmalt tekkinud varalise kahju korral saaks kasutada käesoleva otsuse punktis 32 toodud tõlgendust, on hüpoteetilise iseloomuga.

36 Arvestades nimetatud järeldust ja Euroopa Kohtule usaldatud ülesannet, mis seisneb liikmesriikides õigusemõistmisele kaasaaitamises, mitte soovituslike arvamuste koostamises üldiste või hüpoteetiliste küsimuste kohta (18. detsembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-62/06: ZF Zefeser, EKL 2007, lk I-11995, punkt 15), ei ole vaja teisele küsimusele vastata.

Kohtukulud

37 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 5 punkti 3 tuleb

tõlgendada nii, et sellises vaidluses nagu põhikohtuasjas tähendab väljend „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud” kohta, kus tekkis esialgne kahju toote tavalisel eesmärgipärasel kasutamisel.

Allkirjad